48ՐԴ ՏԱՐԻ թիւ 996 Կ. ՊՕԼԻՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4 ՀՈԿՏ. 1904 24 ՊԷՅԼՊ 1322 — 21 ԷԼԼՈՒԼ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՑԷՐ ԵՒ ՑՆՕՐԻՆ
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՑՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Ալի Քառասնեայ, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ են չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԳԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يومى وسياسى غزتەدر
صاحب امتيازى : ابراهيم فرید
ادارەخانەسى : پاى جادەسنده ٣٨ نومرو

ԳԱՆԱՁԱՆՑՈՒԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտաքսմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՍԱՆՆԵՐ
Մէկ սենտիմի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ սենտիմի աւելի ծանրցմանց համար մասնաւոր դաշինքներ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՈՍԿԵՀԱՆՔԵՐԸ

Խորագիրս ճոխ է, մասը տարակոյս չկայ, նոյն իսկ մաղնիսական հանգամանք մըն ալ ունի։ Շատ հաւանական է ուրեմն որ սիրելի ընթերցողը սպասէ մասնէ. — «Արդեօք մեր ուսուցա Պաւլոսը ոսկի արտադրելու մեքենայ մը հնարած է. փոխ[illegible]ով օգտուիլ իր գիւտէն»։ Չէ՛, աղնիւ ընթերցող մի ամապարեր. այդ տեսակ հնարանք մը եթէ ըրած ըլլար ինծի կը վերապահեմ նախ և առաջ, ինչպէս կ'ըսէ ընտիր առած մը. «Ճշմարիտ ողորմութիւնը այն է զոր մարդս միւսի իրմէ կ'սկսի»։

Չեմ գիտեր ո՛ր փիլիսոփան – (խելացի առուղաձաները՝ ֆիլի-օսքա կ'ըսեն, այս կերպով հաստատելու համար որ՝ փիլիսոփան փիղի սրամիտ (խորհուրդ)ին պէս «ներկայամիտ» անձ մըն է)—. Չգիտեմ ո՛ր Եւրոպացի փիլիսոփան կ'ըսէի, անցեալ դարուն մէջ սա՛ գաղափարը յայտնած էր թէ, ոսկին «ճշմարտութիւն» մը չի ներկայացներ, քանի որ այդ թշուառական մետաղը ունեցողներուն և չունեցողներուն միջև ածականներու տարբերութիւն կը մտցնէ միեւնոյն պարագայի մը առթիւ։ Օրինակի համար – կ'ըսէ վերոյիշեալ ֆիլի-օսքան – «Տգէտ հարուստը... թանգի բաներ կը զրուցէ, մինչդեռ յոգէտ աղքատը... պարզապէս աւանակին մէկն է». (մեղայ եմ ըսեր)։ Այսպէս ալ հարուստ մը որ միականի է... «անուշ կը նայի չարաճճիին». իսկ աղքատ միականին... «քէօռ օղլու քէօռ է». (մեղայ մեղայ Աստուծոյ)։ Հետեւաբար, ոսկին ճշմարիտ գաղափար մը չի ներկայացներ բայց ինչ հզօր մաղնիսական յատկութեամբ կ'ազդէ մարդկային բնութեան վրայ՝ որուն արդէն բովանդակ գոյութիւնը կը պաշտպանէ. Փափաք, սէր, զուարճութիւն, զբօսանք ևն., ամէն ինչ վերջապէս դեղին մետաղով կը[illegible]նայ իրագործուիլ։ (չեմ կարծեր որ ընդդիմասօս մը ունենամ այս մասին)։

* * *

Ոսկին 3400 տարուան գոյութիւն մը ունի մարդոց մէջ և միշտ քաղաքակրթեալ ազգերու պատկանած է. վայրենիներուն համար և ոչ մէկ արժէք ունի։ Այդ «թանկագին մետաղ»ը իր բնական յատկութիւններուն համար է որ նախընտրուած է իբր «փոխանակութեանց միջնորդ»։ Արդարեւ, մետաղներէն ոմանք առողջութեան վնասակար են. (ինչպէս՝ կապարը, պղտիզնը ևն.) իսկ շատերը՝ օդէն և ջուրէն ազդուելով կերպարանափոխութիւն մը կը կրեն աւելի կամ նուազ ժամանակամիջոցի մէջ, մինչդեռ ոսկին անփոփոխ կը մնայ միշտ, որով իրեն տրուած «պայմանադրական արժէքը» չի կորսնցներ երբեք աշխարհիս ո՛ր կողմն ալ որ տանելու ըլլանք զինքը։ Ոսկին՝ իր անփոփոխ բարի յատկութիւնովը սակայն մնունդ չի տար մարդուս, ինչպէս ցորենը, գարին, բուսեղէնները եւայլն, բայց, այսուհանդերձ «արժէք» մը որոշելու համար մեծ դիւրութիւն կ'ընծայէ։ Ահա այս է պատճառը իր հզօր իշխանութեան, մարդկային ընկերականութեան մէջ. (բան մը որմէ չէր կասկածեր անշուշտ սիրելի ընթերցողը)։

* * *

Հարաւային Ամերիկայի մէջ փոքր կենդանի մը կայ, (անունը չեմ յիշեր), որուն տաքը երբ կորես... վերստին կը բուսնի քիչ ժամանակէն։ «Բնութիւնը» երբեմն այսպէս տարօրինակ տրամադրութիւններ ցոյց կուտայ. սակայն չեմ յիշեր պարագայ մը որ, զոր օրինակ, Թոմասթոյի ձմերուկին հունտը ցանելով, անոր տեղ... Վանկայի վարունկը բուսնի։ Չէ, բնութիւնը այդ ատիճան խեղկատակութիւն մը ըրած չէ ցարդ։ Ի նպաստ «փայլուն մետաղ»ին՝ բնութեան կողմէ զուարճալի ձեւանածութիւն մը, մեծ հաճոյք պիտի պատճառէր անշուշտ մարդիկներուն. օրինակի համար, ոսկին ցանէիր և... բուսնէր. հէ՛ էէ՛է... ինչ աղուոր բան կ'ըլլար. (բայց այն ատեն իր արժէքն ու համեղութիւնը պիտի կորսնցնէր, մինչդեռ հիմա աշխարհիս ամենէն «համով» մարմինն է, թէեւ «անճաշակելի»)։

Չէ, ոսկին չի բուսնիր, «ինքնագոյ» պարզ մարմին մըն է առանց բաղադրութեան. (և կամ թէ ատոր մէջ տակաւին որ և է օտար նիւթ մը չէ գտած քիմիագիտութիւնը)։ Աշխարհիս չորս կողմը ցրուած է ան հողին և ջուրին մէջ՝ տեղ տեղ նուազ կամ առատ։ Կը գտնուի երեք վիճակի ներքեւ. 1. Փոշիացեալ աւազի մէջ. 2. Հողակոյտի մէջ խառնուած, (ուրկէ կը քաղեն զանազան գործողութիւններով), և 3. Զուտ կտորանքներ, որոնք քանի մը օխա կը կշռեն երբեմն։ Ոսկին կը հալի 1250 ատիճան տաքութեամբ. միեւնոյն խորանարդ չափին ներքեւ ջուրէն 19 անգամ աւելի կը կշռէ։

Աշխարհիս ոսկեհանքերուն մեծ մասը Անգլիացիներուն և Ամերիկացիներուն ձեռքը կը գտնուի։ Պէտք է ըսել որ ամէն ոսկեհանք արդիւնաբեր չէ իր շահագործութեանը մէջ. կան հանքեր որոնց հասոյթը չի բաւեր եղած ծախքերը գոյելու. հետեւաբար առժամապէս լքուած են ատոնք։ Թրանսվալի ոսկեհանքերը, որչափ որ ալ հարուստ վիճակ մը ունին, սակայն անոնց արտադրութիւնը Ամերիկայի և Աւստրալիոյ հանքերուն չափ շահաբեր չէ, որովհետեւ ապրուստը սուղ է հոս, հաղորդակցութիւններն ալ դժուար և անկարելի է ժամն գտնել որ և է ապարկայ. ուստի առաւել ծախքի մը ենթարկուած են այդ հանքերը։ Ոսկեհանքի մը արժէքին նկատմամբ գաղափար տալու համար սիրելի ընթերցողին, հոս կը պարզեմ ահա երեք կարեւոր հանքերու պաշտօնական հաշուեցուցակները։

1. — Հարաւային Տաքթայի (Միացեալ Նահանգ) մէջ, «Հոմսթէյք» կոչուած ոսկեհանքերը՝ տարին կ'արտադրեն 1,400,000 թօնս հանքախառն հող որուն իւրաքանչիւր թօնօէն, (որ 1000 քիլօ է), կը քաղեն զանազան գործողութիւններով՝ 18 ֆրանք 70 սանթիմի արժողութեամբ ոսկի և այս արդիւնքը ձեռք ձգելու համար եղած ծախքն է 12½ ֆրանք. ըսել կ'ըլլայ որ մէկ թօնոն 6 ֆրանք 20 շահ կը թողու (տարին 8,680,000 ֆր. ընդհանուր շահ)։

2. — Թրանսվալի մէջ «Սըմմըր էնտ Ճէյք» անուանեալ հանքերը տարին կ'արտադրեն 500,000 թօնս հանքախառն հող. իւրաքանչիւր թօնս 45 ֆր. 35 սանթիմի ոսկի կուտայ և կը ծախսեն ասոր համար 26 ֆր. 05 սանթիմ։ Ուրեմն իւրաքանչիւր թօնսէն 16 ֆր. 30 շահ կը մնայ. (տարին 8,150,000 ֆր. շահ)։

3. — Տուլկաս կղզիին մէջ (Ալասքա երկրին դիմացը. Ամերիկայի հիւսիս արեւմտեան կողմը) «Սլասքա Թրիսվէլ» կոչուած հանքերուն տարեկան արտադրութիւնն է 600,000 թօնս, որոնց իւրաքանչիւրը 10 ֆր. 40 սանթիմի ոսկի կուտայ և փոխադարձաբար 6 ֆր. 25 սանթիմ ծախքի մը կ'ենթարկէ. գոյացած զուտ շահն է հետեւաբար 4 ֆր. 15 սանթիմ թօնս գլուխ. (տարին 2,490,000 ֆրանք շահ)։

Վերոյիշեալ պաշտօնական տեղեկութիւններէն կը հասկցուի թէ, ոսկեհանքերուն ծախքերը ամէն տեղ միեւնոյնը չեն և հետեւաբար շահերը ըստ այնմ կը գոյանան։ Զուտ ոսկիին արժէքն է այսօր 3440 ֆր. մէկ քիլօն. այս քանակութիւնը ձեռք բերելու համար ոսկեհանքերէն ոմանք 1146 ֆր. կը ծախսեն, ոմանք ալ 1380 ֆր. ուրիշներ 1500 ֆրանք ևն։ Ըսել կ'ըլլայ թէ՝ ոսկեհանքերը միւս հանքերէն չեն տարբերիր շահագործութեան տեսակէտով. խնդիրը կը կայանայ քիչ ծախսել և շատ մետաղ ձեռք բերելուն մէջ։ Տարակոյս չկայ որ շահեկան է հոս արձանագրել ընդհանուր աշխարհիս տարեկան ոսկիի արտադրութիւնը։ Այս մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղեմ պաշտօնական վիճակագրութիւններէ զորս հրատարակեցին վերջերս եւրոպական և ամերիկեան մասնագիտական թերթերէն։

Ահա վերջին 6 տարիներու իւրաքանչիւր երկրի տարեկան ոսկիի արտադրութիւնները։

Տարի	1898	1899	1900	1901	1902	1903
Աւստրալիա	322	408	380	401	429	458
Միացեալ Նահանգ	340	363	405	409	416	387
Թրանսվալ	404	377	37	26	183	320
Ռուսաստան	128	123	119	135	127	125
Գանատա	71	109	145	127	108	101
Մէքսիկա	42	48	49	54	59	65
Անգլիական Հնդկաստան	40	43	48	49	50	58
Զինաստան	34	29	22	16	29	31
Կիւբանա	22	24	22	23	24	21
Ռոտէզիա	2	6	9	16	19	22
Բօրէա	6	7	9	12	18	21
Պրազիլիա	8	11	14	14	16	15
Բոլիվիա	19	12	12	11	11	10
Հունդարիա	9	10	10	11	11	11
Ուրիշ երկիրներ	38	40	42	53	55	56
Ընդհ. գումար	1485	1610	1323	1357	1555	1701

Վերոյիշեալ բոլոր թուականները միլիոններ կը ներկայացնեն. զոր օրինակ, Բօրէա 1901 թուականին 12 միլիոն ֆրանք ոսկի արտադրած է ևն։ Բացայայտ է ուրեմն որ, 1898էն ի վեր ընդհանուր աշխարհիս տարեկան ոսկիի արտադրութիւնը հետզհետէ աւելցած է. ու այս ընթացքով քանի մը տարի վերջ այդ գումարը երկու միլիառ ֆրանքի պիտի հասնի!!! Այնպէս կը հաշուուի սովորաբար թէ, այս քաղուած ոսկիներուն մէկ երրորդը՝ արհեստական և արուեստական պէտքերու համար կը գործածուի, իսկ մնացեալ երկու երրորդը՝ դրամ կը կոխուի և կամ ֆիւլիւչի կը պահուի դրամատուներու մէջ։

* * *

Անկուտներու աշխարհէն երկու ֆրանսացի զուարթամիտ բարեկամներ իրարու հետ կը տեսակցէին։ Մին պարմանօք և տրանչալով, միւսին կ'ըսէ.

— Ինչ կ'ըսես եղբա՛յր... տարին երկու միլիառ ֆր.ի ոսկի կը քաղեն մի...։ Այդ հաշիւ մեծաքանակ ոսկի կայ եղեր երկրագունտիս վրայ հէ՞. և երբ կը մտածեմ որ մենք, անկուտներս, հատ մը գտնէ չունինք գրպաններնուս մէջ... ու կարող չենք հետեւաբար աշխարհը փայլեցնել։ Ապրի՛լ է ասիկա. մեռնինք աւելի աղէկ է, գոնէ կ'ազատինք սա դժոխային կեանքէն։

— (Փաստաւորթն) Իրաւունք ունիս բարեկամս, շիտակ է ըսածդ։ Աշխարհքը վայելողները ցաւայ՝ արդար ըլլալու են անշուշտ, և մենք, անկուտիներս, մեղաւոր ըլլալու ենք որ հոս մեզի համար կեանքը այսպէս դժոխք մըն է։ Բայց մեռնինք նէ ինչ օգուտ կրնանք ունենալ անդիի աշխարհքին մէջ. քանի որ արդէն մեղաւոր ենք... հոն ալ դժոխք պիտի երթանք, անանկ չէ՞։ Աւելի լաւ է ուրեմն որ ապրինք կարին կը վնասեն իրենցմէ խնդրուած ծառայութիւնը ամբողջովին տալ չկրնալով։ Ու քանի՛ քանի՛ անգամներ այդ կէս մուրը սխալումներու՝ երբեմն իսկ պատանգաւոր սխալումներու առիթ տրուած է։ Հապա ամառ ատենուան անտանելի տա՛քը այդ գոց ու խեղդուկ տեղերուն մէջ, ուր բաւական՝ երկար ժամանակ պէտք է անցընել։

Ազատիլ մուրի սենեակէն, գոնէ երկար գործողութիւններու համար, լուսանկարիչներու մեծագոյն բաղձանքներէն մէկն էր։ Շատերը այդ արդար փափաքին գոհացում տալ ջանացած էին. ոմանք յատուկ մեքենաներ հնարած են և ուրիշներ աւելի դիւրամատչելի ու գործնական կերպեր ցոյց տրուած են։ Այսօր Անգլիոյ մէջ շատ տարածուած է Մ. Լուսվիկի եղանակը, որ Գոֆսիկ անուանով ծանօթ է։ Այդ եղանակը կը կայանայ լուսատիպը գերոսէիկ կոչուած մարմինին լուծոյթովը ներկելուն մէջ՝ զայն պարզելէ առաջ։ Գործողութիւնը կատարելէ վերջ շատ դիւրաւ կը հանուի ներկը։

Ուրիշ աւելի պարզ եղանակ մըն է այն որ կը կայանայ յայտնչուրը (bain-révélateur) ներկելուն մէջ։ Գաղափարը թէ՝ պարզ է և թէ բաւական հին, միայն թէ յարմար ներկ գտնելը կարծուածին չափ դիւրին չէ։ Գործածուելիք ներկը շատ մը պայմաններու գոհացում պիտի տայ այսպէս՝ լոյսի գործօն ճառագայթները պիտի ջնջէ զգայուն ապակիին ինչպէս և գործածուելիք այլ և այլ լուծոյթներուն վրայ բնաւ քիմիապէս պիտի չներգործէ, յետոյ մնայուն կերպով պիտի չներկէ ապակին, ևն։ Լիսմի Լիւմիէռ եղբայրները այս մասին շատ աշխատած են ու գործնական արդիւնքի մը հասած։ Գրբրեթէ ամէն գունաւորող մարմին փորձած են, ու տեսած որ անոնց և ալ մէկը պահանջուած պայմանները կը լրացընէր կատարելապէս։ Կան սակայն մի քանի մարմիններ, ուրանին, թարթրաղին, ֆէնոֆթալէին ևն. որոնք կրնան գործածուիլ միայն զգայուն ապակիին պարզումին համար։

Լիւմիէռ եղբայրները նաեւ փորձած են գտնել նիւթ մը որ արծաթի պրոմիւրին վրայ աղդէր, առանց թագուն պատկերին վնասելու, ու զայն լոյսի հանդէպ անանգամ պահելու ծառայէր։ Ոչ մէկ մարմին այդ պաշտօնը կրցած է կատարել։

Վերջապէս յիշեալ եղբայրները դիմած են այնպիսի նիւթերու որոնք գունաւորող չեն թէեւ, բայց գունաւոր են։ Յաջողութիւնը այս խումբին մէջ ձեռք բերուած է։

Փիքրաթներն են որ բաղձացուած արդիւնքը կրցած են տալ ու մանկէզիոնի փիքրաթը նախապատուութիւնն

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Շատ թանկագին և օգտակար ընկեր մըն է լուսանկարչական գործիքը, որ այնքան հաճոյալի և առողջ ժամանակներ կրնայ մատակարարել իրեն սիրահարներուն։ Երբեմն ամենամտերիմ ու անհրաժեշտ բարեկամ մը կը դառնայ ան իր մատուցած մեծ ու կարեւոր ծառայութիւններուն շնորհիւ։ Հաւատարիմ չեշտերով քեզ կը պատմէ այն ամէն զոր իրեն հաղորդած ես, ու կը կենդանացնէ, իրական գծերու մէջ, այն ամէն վայրերն ու էակները զորոնց դէմ յանդիմանութիւնը վայելած է ակընթարթ մը։ Եւ ինչ՞քացոր յիշատակներ կ'արթնցնէ ան քու մէջ, այնքիդ առջեւ պարզելով սիրելի ու յարգելի էակներ, ինչպէս և տեսարաններ որոնք ատենօք հիացումդ առարկան եղած են։ Անշուշտ խօսքս անձամբ առնուած լուսանկարներու վրայ է։

Լուսանկարչութիւնը սակայն ունի մի քանի պահանջներ որոնց ոմանք այնքան ալ դիւրին չեն։ Առոնցմէ մէկն է մուրի սենեակը, ուր պէտք է կատարուին շատ մը գործողութիւններ արուեստական լոյսի մը աղօտ պլպլումներուն տակ։ Մուրի սենեակ գտնելն ըսելիք ինքնին թէ այնքան դժուար բան չէ, մարդ ի հարկին կրնայ գոհանալ մառանով կամ պահարանով մը։ Բայց բնականաբար մուրին մէջ կարելի չէ աշխատիլ, պէտք է մուրի սենեակը լուսաւորել կարմիր լոյսով։ Ասոր համար կը գործածուին կարմիր ապակիէ լապտերներ, որոնք թէ՛ աւտա լոյս չեն կրնար տալ և թէ երբեմն իսկ լուսանը-

Տանտիրուհին հրաման ըրաւ և ծառաները գետին պարզեցին երկու թանկագին գորգերը որոնք ճշմարտապէս գեղարուեստական գլուխ գործոցներ կրնային սեպուիլ։

—Ասիկայ աւելորդ յոգնութիւն մը եղեր է, բացագանչեց Պարգեւեան լըրջութեամբ. ի՞նչ հարկ կար ատանկ ծանրութեան մը. ո՞ւր կը մնայ բարեկամութիւնը երբ նիւթական փոխարինութիւնով կատարուի։

Պ. Բօլա ինքզինք չբմեղացուց քաղաքավար բացատրութիւններով և ատաղարուհին ամբողջ պատասխանատուութիւնը Ամէլիի վրայ բեռցուց, որ ինքզինքը Նուարդի ու Վարդանոյշի քոյրը և իրենց աղջիկը նկատած պահուն միւս կողմէ հօրը կը թոյլատրէր ատանկ ծանրութիւններ յանձն առնելու։

Այս առթիւ բաւական զուարճալի խօսքեր փոխանակուեցան և ամէնէն ետք Պ. Բօլա զրպանի գոհարեղէնները հանելով,

—Բանի որ իմ ամէն տարաքներս քննադատութեան պիտի բացուին, ըսաւ կատակելով, գոնէ ամէնքը մէկ անգամէն պարզեմ որ, երկրորդ անգամ անոնց անդրադառնալու հարկին մէջ չգտնուիմ. հիմա օրիորդներէն կը խնդրեմ որ առանց պարունակութիւնն հասկընալու, առանց իսկ հետաքրքրուելու, իւրաքանչիւրը մէկ մէկ տուփ ընդունի ըստ բախտի։

Երեք օրիորդներն ալ ժպտեցան և Նուարդ ընտանութիւն ցոյց տալով աւելի պատիւ մը ընծայած ըլլալու համար Ամէլիի հօր, սիրուն ժպիտով մը ամէնէն առաջ ձեռքը երկնցուց ու Պ. Բօլաի քով դրուած գոհարատուփերէն մէկը առաւ, ետքը տանտիրուհիին հրահանգով Վարդանոյշ ալ երկրորդն առաւ ու ամէնէն վերջինն ալ վիճակեցաւ Ամէլիի։ Երեք օրիորդներն ալ երբ միեւնոյն ժամանակ տուփերը բացին չորս կնեայ մատանիները սկսան ճառագայթել կաղի ցոլքերուն տակ։

Երեք մատանիներն ալ սքանչելի կերպով կերտուած գոհարներ էին. Նուարդ հակառակ իր ունեցած այնչափ առատ ու այլազան գոհարեղէններուն չկրցաւ ուրախութիւնը զսպել ու շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Բօլաի, որ գոհունակ չեշտով մը.

—Աղջիկս, ըսաւ, մարդ ժամեր կ'ունենայ, որուն յիշատակը կը փափագի որ յաւէտ անջնջելի մնայ. Ամէլիի և ձեզի հետ ծանօթանալս այս յիշատակներէն է. ասիկայ երջանկութեան դարպասներուս մէն է, որ չկրնար անհետանալ իմ սրտէս. ձեր երեքին ալ մատաղ սրտերուն մէջ վառ պահելու համար այս յիշատակը՝ կը նուիրեմ այս մատանիները։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ 178

ՔՍՍԹՍ

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ

ՎՐԱՑ

ՎԷՊ

ՏԳՂԱՅԻՆ-ԷՐՈՏԱՆԱՅԻՆ ԿԵՍԻՆՔՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զ

Պ. Բօլա դրուատիքը քնելով Պարգեւեաններուն, անոնց՝ վայելչաշնորհ մը տալու մտադրութիւնը լսանեց Հրաչեայի, որուն ընկերակցութեամբ սկսան հետամուտ ըլլալ մատիլի բան մը գտնելու համար շուկային մէջ։ Նախ հնագէտներու այցելեցին, ուրկէ անցան Պարսիկ վաճառականներու մէջ զոր մը սքանչելի գորգ գտնելու, ետքը, Պ. Բօլա ուզելով այն պուան յիշատակը յաւերժացնել երեք աղջիկներուն ալ սրտին մէջ, իւրաքանչիւրին համար մէկ մէկ չղանկայեռ թանկագին մատանի գնեցին և գորգերը Պարգեւեաններու ընակարանը ղրկելով՝ իրենք մատանիները առին ու սկսան շարունակել իրենց պտոյտը։ Ճամբան Բօլա կամաց կամաց Ամէլիի գործին անդրադարձաւ և Հրաչեայ մանրամասնաբար պատմեց թէ ինչպէս մատակարարը Ամէլիի քովէն հեռացնելով, զայն Աղամեաններուն ընակարանը փոխադրեց ուր օրիորդը պատեհութիւն ունեցաւ Պարգեւեաններուն հետ մտերմանալու և վերջապէս իրրեւ ընտանիքին մէկ անդամը անոնց հետ ընակելու։

Այս պատմութիւնները հետզհետէ կը բարձրացնէին Հրաչեան Պ. Բօլաի առջեւ, որ քանի երիտասարդին հետ առաջ տանէր մտերմութիւնը, նոյն համամտութեամբ համակրանքը կ'աւելցնէր անոր հանդէպ ու կը փափագէր ժամ առաջ Ամէլին տեսնելով անոր ալ կարծիքն առնել ու վերջացնել երկուքին ալ ամուսնութիւնը։

Իրրեւաւ, Պարգեւեան երբ Պ. Բօլաի հետ ատեն կը վերադառնար, Հրաչեան ալ ճաշի հրաւիրեց և երեք երիկ մարդիկ երբ հասան ուրիշ բնակարանէն ներս մտան, ճշմարտապէս դրբախտի մէջ նկատեցին զիրենք։ Ոգեւորութիւն, հրճուանք, խնդիր կը տիրէր ապարանքին ամէն կողմը, ուր օդային կաղի առաս հնչեղ մը յորդ լոյս կը սփռէր։ Նուարդ, Ամէլի և Վարդանոյշ, գեղեցկութեան երեք հրաշալիքներ, կապոյտ կերպասէ նուրբ համազգեստներ հագած քոյրերու պէս, ընդունեցին այր մարդիկը և Պ. Բօլա կարծեց թէ՝ ինքն ալ ուրեմն ամուսնացեալ է։ Ամէլի ամենէն առաջ ինքզինքը ներկայացուցեր էր Հրաչեայի, որ ամենայն ուրախութեամբ զայն ողջունեցեր էր։ Ամէլի ամենայն ազնուութեամբ ներկայացուցեր էր զանազան հիւրերը

Դրամագլուխ 38թ մասնակցություն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՔԱԺՈՆՅԱ

Ամերիկայի Հայ Դատակալների Ազգային Միության Նիստերի Դահլիճում Հոկտեմբերի 27-ին Տեղի Ունեցած Նիստերի Գրագրությունը

Նիստերի նախագահ՝ Գ. Ղազարյան։

Նիստերի քարտուղար՝ Ս. Գրիգորյան։

Ներկա են 200 հոգի։

Նիստերի մեկնարկը տրվեց ժամը 8×12։

Նիստերի սկզբում ընտրվեցին նիստերի նախագահ՝ Գ. Ղազարյան, քարտուղար՝ Ս. Գրիգորյան։

Նիստերի նախագահը հայտնեց, որ Ամերիկայի Հայ Դատակալների Ազգային Միությունը ստացել է Հայաստանի Ազգային Ինստիտուտի նամակը, որտեղ նշվում է, որ Ինստիտուտը ցանկանում է Միությունից ստանալ Հայաստանի Ազգային Ինստիտուտի Գրադարանի համար անհրաժեշտ գրքերի ցուցակ։ Նամակը ընդունվեց։

Ընդունվեցին նոր անդամներ։

Ընդունվեցին նոր անդամներ։

Ընդունվեցին նոր անդամներ

միջապէս, Ծ. Արեւելք երթալու համար։

ՎԻԵՆՆԱ.—Չօր. Քուրօրթ-քինի իր սպաներուն ըրած մէկ քանի դիտողութիւններէն, Բեթերպուրգի մէջ կը հաւատացնեն թէ ռուս սպարապետը մը-տադիր է քաշուիլ մինչեւ Մուքտէնէ 80 քիլոմէթր հիւսիս արեւելք, ուր, ինչպէս կ'ըսէր, կը յուսայ յաղթել Ճաքոնցիներուն։

—Բորթ Արթուրէ Մուքտէն հասած սպայ մը կը հաւատայ թէ բերդաքաղաքը կրնայ դիմանալ դեռ քանի մը ամիս։ Լոնտոնի թերթերը կը վստահեցնեն թէ վերջին յարձակման պահուն Ճաքոնցիք յիրաւի քանի մը նոր բերդեր ևս գրաւեցին, բայց չկրցան պահել որովհետեւ ռուսք կրցան մօտակայ ամրոցներէն ա'նքան բուռն կրակ մը տեղալ որ, Ճաքոնցիք չի կրցան իրենց թնդանօթները զետեղել և վերջապէս ստիպուեցան ետ քաշուիլ։ Այժմ կ'ըսուի թէ Ճաքոնցիք սրոշեր են շարունակել պաշարումը և քաղաքին յաղթել սովի միջոցաւ։

ԱՀԺԻՐ.—Ռուսական Սմոլենսք յածանաւը իրիկունը մեկնեցաւ Լիպաւ։ Հաւանաբար Հալը պիտի հանդիպի։

ԲԵԹԵՐՍԲՈՒՐԳ.— Բորթ Արթուրի դէմ սեպտեմբեր 27ին մղուած յարձակման առեն, չօր. Սթէօսէլի կինը ուսէն վիրաւորուեցաւ, այն պահուն երբ վիրաւոր մը կը խնամէր։ Վէրքը ծանր հանգամանք մը չունի։

ԼՈՆՏՈՆ.— Մուքտէնէ ո եւ է լուր չկայ։ Ռիւթէր Զիֆուէ հեռագիր մը կ'ստանայ ծանուցանող թէ Քուրօրթ-քինի բանակին մեծ մասը սկսած է ետ քաշուիլ Մուքտէնէ։ Ռուսք կ'ամրացնեն Մուքտէն է 70 քիլոմէթր հիւսիս գտնուող կամուրջ մը որ Թիլիկնի ճամբուն վրայ կը գտնուի։ Կը կարծուի թէ ճակատամարտ մը տեղի պիտի ունենայ այդ տեղը։

—Ինքէուէն հեռագիրի մը խօսքին նայելով ճաքոնական թնդանօթակիր մը հոսանքէն մղուած ականի մը զարնուելով ընկղմեր է Լիաօթունկի ծոցին մէջ։ Նաւատորները խեղդուեր են եղեր։

ՀՌՈՄ.—Քorrիէրս Տէլլա Սէրա լրագիրը կը հաւատայ թէ Իտալիոյ վարչապետ Մ. Ճիոլիթթի մօտերս տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Մ. Տէլքասէի հետ։ Այս տեսակցութիւնը որ լրացումը պիտի ըլլայ Հռոմ-պուրկի տեսակցութեան, խնդրոյ առարկայ պիտի ունենայ արդի պատերազմին միջնորդելու կարելիութիւն մը։

ԼՈՆՏՈՆ.—Շանկայէն կը հեռագրեն թէ Պօքսրներու շարժումը օր ըստ օրէ մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ։ Մասնաւորաբար մտահոգութիւն կը պատճառէ Զիլի, Շանթինկ և Հօնան նահանգներուն մէջ։

ԲԱՐԻԶ.—Մանչուրիոյ Ռուս զօրաց Վերին Հրամատարը պիտի անուանուի երբ Զարը Օտեսայէ դառնայ։

—Ճաքոնցիք մեծաքանակ ռազմանիւթ կը ղրկեն Լիաօեանկ, առաջիկայ ճակատամարտներու ի նախատեսութիւն։

ՀՌՈՄ.—Մէքսիկայի, Բաճիոյի և Բաթանցարօյի մէջ երկրաշարժի թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան։ Վաս չկայ։

—Էլէնա Թագուհին կատարելապէս ապաքինեցաւ։ Արքայական ամոլը Հոկտ. 10ին Բաքինհիի պալատը պիտի ձգէ Սան Բօզարէ պիտի երթայ։

ԼԻՍԶՕՆԱ,—Բորթուկալի Քարլոս Ա. Թագաւորը Լիսզոնայէն նաւ պիտի նստի առաջիկայ Նոյեմբ. 15ին, Լոնտոն երթալու համար, ուր պիտի ընդունուի Իտուարտ Թագաւորէն։ Հոն պիտի հանդիպի նաւ Գերման կայսեր։

ՄԱՏՐԻՏ.—Արքունիքին մէջ կը հերքուի բացարձակապէս Ալֆոնսօ թագաւորին նշանուիլը Մէքլէմպուրկ Շվերինի դքսուհիին հետ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1904 20 Սեպտեմ. Բ.)

ՑՈՐԵՆ

Ցերմակ Առաջին օրան	37	փարա
» Երկրորդ »	36½-36¾	»
Մախլութ »	31-32	»
Զավտարլը »	29-30	»
Սէրթ էքսթրա, օրան	37	փր.
» միջին տեսակ	32½-34	»

Այսօր ժամանեց 39 վագոն ցորեն Ա. Նատոլ։

Այսօր ժամանեց 10 վագոն Ռումելի առաջին 37½, երկրորդ 36½—37 բարա օրան։

ԱԼԻՒՐ

Այսօր ժամանեց Օտէսա 3100 պարկ։

Տեղական քըրմա Ա. պարկը 73½ ղ.

» » Բ. և Գ. » 70-71 »

ԹԵՓ

Օրան 18 փարա։

ԳԱՐԻ

Քէօսէկնէճ 11¼ ղրչ. գրիւը

Ռումելի 11 »

ՄԻՍԻՐ

Օրան 27—28 փարա ագտարմա։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

3 Հոկտ. 1904

Ֆրանս. 3% Français	97	80
Ռէնթ (Tab. Turcs)	386	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86	75
Երկաթուղի (Lots Turcs)	129	—
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	588	—
Թրանսվալ (Transvaal)	93	—

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՇՆՈՐՀԱՁԱՐԴ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Ս.

ՊՕԼՍՈՅ ՄԷՋ

Կիլիկիոյ շնորհազարդ Կաթողիկոս Տ. Տ. Սահակ Սրբազան երէկ իր հետ ունենալով Տ. Գէորգ եպսկ. Երէցեան, Հալէպ-Այնթապի Առաջնորդ Տ. Կարապետ Ծ. վրդ. Տէր-Կարապետեան, Արիս էֆ. Ֆէսճեան և Գառնիկ էֆ. Դուլումճեան, Շէյխ-իլ-Իսլամի Դուռը երթալով այցելեց Բարձր. Ճէմալէտտին էֆ ի որ խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Ս. Օծութեան և շնորհաւորեց Կայս. շնորհաց արժանացած ըլլալուն համար։

Յետոյ Ն. Ս. Օծութիւն յաջորդաբար այցելեց Սպարապետ Ռիզա փաշայի և Ելմտական նախարարին որ բացակայ ըլլալով, այցեւտմսը ձգեց։ Յետոյ Ս. Կաթողիկոսը այցելեց կրթ. նախարար Հաչիմ փաշայի, Տէֆթէրը-Խագանիի վերատեսուչ Զիա փաշայի, Էվգաֆի նախարար Թուրխան փաշայի, Ոստիկանութեան նախարար Շէֆիք փաշայի։ Պետական այս բարձր պաշտօնատարները արժանավայել մեծարանքներով պատուասիրեցին Ս. Կաթողիկոսը։ Ն. Ս. Օծութիւն այցելեց նաեւ Հանր. Շինութեանց նախարարին որ բացակայ ըլլալով, այցեւտմսը ձգեց, և ապա վերադարձաւ Երուսաղէմատուն։

*** Ներքին գործոց նախարար Մէմտուհ փաշայի կողմէ երէկ, Ն. Ս. Օծութեան այցելեց Տպարաններու ընդհանուր քննիչ Վսեմ. Սիսակ Տէրիսա էֆ. որուն սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ս. Կաթողիկոսը։

*** Երէկ առտու Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին այցելեց Հանրօգուտ Շինութեանց վիճակագրութեան դիւանին պետ Վսեմ. Ռօպէր էֆ. Եազըճեան որուն սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Ս. Օծութիւն։

*** Ս. Կաթողիկոսին այցելեցին նաեւ երէկ Պալաթի Թաղ. Խորհրդոյ անդամները, քահանայից դասը առաջնորդութեամբ տեղւոյն քարոզիչ Տ. Վահան Ծ. վրդ. Տէր-Մինասեանի, Ցարութիւն էֆ. Դարամանեան, Տիգրան էֆ. Մուշեղեան, Յակոբ էֆ. Գուրգէն, ևն. ևն.։

*** Հայ-Բողոքականաց Ազգապետ Վսեմ. Յակոբ էֆ. Պոյաճեան երէկ իր հետ ունենալով Արշակ էֆ. Շմաւոնեանը և գործակատար Առաքէլ էֆ. Կէօզիւպէշլիքեանն ու վերապատուելի Արսէն Շմաւոնեանը, Երուսաղէմատուն եկաւ բարի գալուստ մաղթելու Ս. Կաթողիկոսին։ Ն. Ս. Օծութիւն բացակայ ըլլալով, յարգելի հիւրերը առաջնորդուեցան դահլիճ ուր քիչ յետոյ հասաւ նաեւ Ս. Կաթողիկոսը և սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Հայ-Բողոքական հասարակութեան Վսեմ. ազգապետին և միւս հիւրերուն։ Ս. Կաթողիկոսը խօսակցութեան պահուն մասնաւորապէս շնորհակալութիւն յայտնեց Կիլիկիոյ ամբողջ քաղաքներուն մէջ Հայ-Բողոքական հասարակութենէն տեսած համակիր ընդունելութեանը համար։ Վայելուչ պատուասիրութիւններով մեծարուեցան հիւրերը, որոնք քառորդ ժամու տեսակցութենէ մը ետք, մեկնեցան Երուսաղէմատունէն։

*** Երէկ, հետեւեալ հեռագիրը հասաւ Առանայի Առաջն. Փոխանորդ Տ. Գրիգոր քհնյ.ի կողմէ.

«Վեհ. Կայսեր երջանկաբեր բարեւը մեր ամբողջ հաւատարիմ ժողովրդեան աւետեցի և Ն. Կայս. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար մեր ամենօրեայ աղօթքը այս բարեբաստիկ առիթ, անգամ մը ևս կրկնեցինք ամբողջ եկեղեցիներուն մէջ։ Մեր հաւատարիմ ժողովուրդը սրտաբուղխ մաղթանքներով բարեմաղթութիւններ ըրաւ առ Բարձրեալն Աստուած մեր Վեհափառ Կայսեր թանկագին կենաց համար։ Նուաստս ամբողջ ժողովուրդով կը համարձակիմ մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները մատուցանել Ձերդ Բարձր Սրբազնութեան, Կայս. այն թանկագին շնորհներուն համար որոնց արժանացաք իբր Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ։»

Շնորհաւորական հեռագիրներ հասած են նաեւ Ստանայի Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին քահանայ Տ. Տ. Մեսրոպ, Կարապետ, Աբրահամ, Աշոտ Հայրերէն, Դաւիթ էֆ. Ուրֆալեանէ, Մանուկ էֆ. Ճէսիտեանէ, և Միհրան ու Տիգրան էֆ.ք Աչըդեանէ։

ՅՐԶԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Երէկ Մայր Եկեղեցւոյ Որդւոց Ո. բոսման տաճարին մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ և շքով տեղի ունեցաւ մայրաքաղաքիս Թաղ. վարժարաններու ընթացաւարտներու վկայականաց բաշխումի հանդէսը, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Այս առթիւ եկեղեցիին վարագոյրները գոցուած էին և գետինը գորգերով ծածկուած էր։ Ս. Պատրիարքը մասնաւոր աթոռի մը վրայ բազմած էր, առաջնին առջեւ, իր շուրջը ունենալով Տ. Դարբիէլ Եպս., վարդապետներ և քահանաներ։ Ներկայ էին նաեւ Վսեմ. Ռօպէր Եազըճեան, Տիգրան Եուսուֆեան, Տ. Տէր-Ներսէսեան, Յակոբ Էսաեան, Յակոբ Յակոբօֆ, Մագսուտ Հարէնց, Յովհաննէս Մուրատեան, Յակոբ Ոսկան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան էֆէնտիները, Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ Յակոբ Գուրգէն, Պ. Կարապետեան էֆէնտիները, և այլն։

Եկեղեցին լեցուած էր ծնողներու և հանդիսականներու երկսեռ խուռն բազմութեամբ մը, որ մայրաքաղաքիս բոլոր թաղերէն փութացած էր։ Ընթացաւարտներու երկսեռ խումբը իրենց անուրջներուն առաջնորդութեամբ շարուած էր դասին առջեւ։ Իսկ Պէզճեան և Լուսաւորչեան վարժարաններու աշակերտները ու աշակերտուհիները կանանց վերնատունը, ուր դաշնակ մը՝ Մաեւ Համիտիէով բացաւ հանդէսը, զոր ունկնդրեցին ներկաները յուզմունքով։ Յետոյ երգուեցաւ Վեհ. Սուլթանին ձօնեալ երգ մը, որ բուռն ծափահարութիւններով վերջացաւ։ Մայր վարժարանի աշակերտներէն Պ. Կարապետ Երէցեան, յստակ առոգանութիւնով մը Թուրքերէն լեզուաւ Վեհ. Սուլթանին ձօնուած ուղերձ մը կարդաց։ Նոյն վարժարանէն Օր. Սիրվարդ Արիկեան Ս. Պատրիարքին ուղղուած ձօն մը կարդաց, որուն յաջորդեց «Պատ'ւ քեզ» երգը եռաձայն։

Ասոնցմէ ետք, Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ Պետրոս էֆ. Կարապետեան կարդաց տեղեկագիրը որուն ամփոփումն է հետեւեալը։

«Ուսումն. Խորհուրդը ուխտերդանգամ է որ ասով, պատիւ կ'ունենայ ներկայացնելու Պոլսոյ Թաղային վարժարաններու շրջանաւարտները։ Իսկ այսօր առաջին անգամ է որ կը ներկայացնէ բարձրագոյն նախակրթութիւնը աւարտող եօթը աշակերտուհիներ Բերայի Էսեան վարժարանէն։ Ասոնք են Օրիորդք՝ Աղաւնի Յակոբեան, Աղնիս Կարապետեան, Բերուզ Սիւզմէեան, Թագուհի Գասրմանեան, Մարի Սէթեան, Ռուսինեա Թասճեան և Սաթենիկ Տէր Ներսէսեան։

«Ձեր Սրբազնութեան շնորհիւ մայրաքաղաքիս վարժարաններուն ուսման մակարդակը 8 տարիէ ի վեր զգալի յառաջդիմութիւն մը ըրած է, ինչ որ կը ցուցնէ հետեւեալ բաղդատական ցուցակը։ 1897ին՝ 3765 երկսեռ աշակերտաց մէջէն 7 մանչ և 7 աղջիկ շրջանաւարտ։ 1898ին՝ 4883էն 35 մանչ և 7 աղջիկ։ 1899ին՝ 4923էն 25 մանչ և 15 աղջիկ։ 1900ին՝ 5351էն 19 մանչ և 19 աղջիկ։ 1901ին՝ 5613էն 41 մանչ և 24 աղջիկ։ 1902ին՝ 5376էն 47 մանչ և 69 աղջիկ։ 1903ին՝ 5419էն 56 մանչ և 46 աղջիկ։ Իսկ այս տարի 1904ին, 5580էն՝ 85 մանչ և 50 աղջիկ։

«Ասոնց թիւը թէև 150ի պիտի յանգէր, սակայն 15ը յաջողած չըլլալուն համար, համագումար եղած է 135 երկսեռ ընթացաւարտ։ Ինչպէս Բերայի, նոյնպէս ալ Սկիւտարի Ս. Խաչի և Գումգաբուի Լուսաւորչեան վարժարաններն ալ ունեցան աղջկանց լրացուցիչ դասընթացքներ, որոնք այս տարի կը շարունակեն երկրորդ տարին։

«Գիտցիլով ալ թէեւ ուզեց հաստատել, բայց աշակերտաց թիւը անբաւական էր։ Ուսումն. Խորհուրդը կարեւոր աշխատութիւններ ունի աւարտելիք, ինչպէս վարժարանաց ներքին կանոնագիրը որ մասնախումբի մը կողմէ պատրաստուած և Խորհուրդին կողմէ ուսումնասիրուած ըլլալով մօտ օրերս պիտի աւարտի։ Ինչպէս նաեւ բարձրագոյն նախակրթութեան ծրագիրը ի գլուխ պիտի ելլէ։ Իսկ ուսուցչաց Օգնութեան Մնտուկի հաստատի առաւելութեան համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, որուն արդիւնքը ի մտոյ պիտի ներկայացուի։ Գալով վարժապետանոցի խնդրոյն, Խորհուրդը իր պաշտօնավարութեան սկիզբէն ուշադրութեան առած է զայն և ծրագիր մը պատրաստած է որուն գործադրութիւնը վերապահած է ապագային։ Բայց մինչեւ որ բուն վարժապետանոց մը հաստատուի. կարելի է կեդր. Վարժարանի բարձր. երկու դասարանները ծրագրին վրայ աւելցնել տեսական և գործնական մանկավարժութեան և մանկավարժ. պատմութեան դասընթացք մը որուն կարենան հետեւիլ նաեւ ուսուցչական ընտրելիներ։»

Տեղեկագիրը վերջացաւ շնորհակալութիւններով։ Յետոյ երգերու և բանախօսութիւններու ընդմիջումով, բաշխուեցան վկայականները, այն կարգով որոնցմով դպրոցները դասաւորուած են Ուսումն. Խորհրդոյ պաշտօնական ցուցակին մէջ։

Աշակերտներուն անունները մէկիկ մէկիկ կը կարդար Ուսումն. Խորհրդոյ քարտուղարը և ընթացաւարտները Ս. Պատրիարք Հօր աջը համբուրելով կը ստանային իրենց վկայականները։

Վկայականներու բաշխումէն ետքը Ս. Պատրիարք Հայրը խօսք առնելով շնչական բանախօսութիւն մը արտասանեց հետեւեալ իմաստով.

«Անցեալ ամիսներուն մէջ նախաքահեցինք դպրոցական հանդէսներու։ Բայց ատոնք մանկապարտէզի հանդէսներ էին աւելի, որոնք Տիկին Մատակեանը կը յիշեցնէին։ Այսօրուան հանդէսը մեր նախակրթարաններուն միացեալ հանդէսն է, ուր երեւան կուգայ ընդհանուր արդիւնքը մեր թաղային վարժարաններու կրթական գործունէութեան։ Ուսումն. Խորհրդոյ և Քննիչ Ծանձնաժողովի մը կողմէ քննուած ըլլալով այս ընթացաւարտները, ա'լ մենք տարուորական ի'նչ վիճակ ունին։ Իրաւ է որ ազգ. մը արտասանած բանախօսութիւնը ուղղակի չի պատկերացներ իր մասին կարողութիւնը, սակայն անոր ցոյց տուած արտասանելու դիւրութիւնը, ինչպէս նաեւ անոր հարձակումները ապացոյցներ են թէ անիկա բաւականաչափ զարգացում մը կրցած է ստանալ։» Կրթ. ծրագրի վրայ խօսելով, ըսաւ որ, բնական է, օգուտը ա'լ աւելի մեծ կ'ըլլայ երբ վարժարաններ միանուագ ծրագրի մը վրայ կ'ընթանան։ Շեշտեց թէ վարժարաններու ընթացաւարտներու թիւը մեծ կարեւորութիւն մը չունի. տեղը և վարժարանի դիւրութիւնները կրնան տարբեր ըլլալ։ Թաղ մը հարուստ և բազմամարդ ըլլալով կրնայ շատ ընթացաւարտ ունենալ, իսկ ուրիշ մը ալ նուազ։ Այս պարագան չի պակասեցներ սակայն երկրորդին արժէքը։ Խօսքը աշակերտներուն դարձնելով, ըսաւ թէ լոկ վկայական մը տալով աշակերտին ձեռքը մեր պարտականութիւնը չի լմննար։ Պէտք է անոր տալ արհեստին սէրը և անոր նախնական ծանօթութիւնները, սակայն պէտք չէ չփոթել արհեստաւորութիւնը՝ գործաւորութեան հետ, որոնցմէ առաջինին գերը մե'ծ է եւ կրնայ տակաւ բարձրացում և առաջդիմութիւն գտնել, մինչ միւսը պարզ մտքնական աշխատութիւն մըն է։ Կը գտնագտինք թէ մեր շրջանաւարտները յաճախ չեն կրնար նամակ մը գրել և պարզ հաշիւ մը տեսնել։ Ասոր գոհացում տալու համար կ'առաջարկեմ Ուսումն. Խորհուրդին, որպէս զի գործնական մէջոտներ ձեռք առնէ այդ պակասն ալ լրացնելու համար, առանց սակայն եղծելու ծրագրին միւս մասը։ Խօսքը Թաղ. Խորհուրդներուն ուղղելով, շեշտեց. տարեցքին ամանը չէ՝ որ լաւ է, որովհետեւ անոնք յաճախ քիչ ամսականով պաշտօնեաներ կը փնտռեն, որոնք չեն կրնար պէտք եղած արդիւնքը ձեռք բերել։

Տղոց բարոյական դաստիարակութեան խնդիրին անդրադառնալով, ըսաւ որ մեր աղաք Աւետիսպրայի խնդիր մը գուցէ կարեւոր լուծել, բայց չեն կրնար բացատրել Վարագայ Խաչը։ Պէտք է տղոց Կրօնքի զգացումներ ներշնչել, սովրեցնել անոնց եկեղեցւոյ ասներուն նշանակութիւնը, տրպէզի անոնք սերտել փարին իրենց եկեղեցիին ու կրօնքին։ Մարմնական մարզանքի կարեւորութիւնը, ըսաւ, պէտք չէ սահմանափակել միայն մանկապարտէզի մէջ։ Պատանին իր զարգացած հասակին մէջ ա'լ աւելի պէտք ունի անոր և հետեւաբար պէտք է զայն շարունակել նախակրթարաններու մէջ։

Ս. Պատրիարքը իր պարտականութեանը անդրադառնալով, յայտարարեց. «Իմ պարտականութիւնս է միշտ խրատել և տեսած թերիներս մատնանշել։

Ն. Արբազնութիւնը վերջացուց իր բանախօսութիւնը բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. Կայսեր համար։ Յետոյ պահպանիչով մը փակուեցաւ հանդէսը ժամը 10ին։

*** Երկաթ. շրջանաւարտներուն ցանկը հրատարակած ըլլալով արդէն առջի շաբաթ օրուան թիւով, աւելորդ սեպեցինք կրկնել։

*** Հանդէսին միջոցին Գասրգիւղի Արամեան վարժարանի ընթացաւարտուհիներէն Օր. Լուիզ Դալֆեան, կարդաց հետեւեալ ճառը, գեղեցիկ առոգանութիւնով մը։

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր

Շնորհակալ եմ որ կը ներուի ինձ ձեր պատկառելի ներկայութեան երկու խօսք արտասանել յայտնելու համար իմ և սիրելի ընկերակիցներուս երախտագիտական զգացումները։

Իրօք, եթէ այս վայրկենին մեր սրտերը գոհունակութեամբ զեղուն՝ և մեր փոքրիկ հոգիները թեթեւ հպարտութեամբ մը ուռած են, գիտենք թէ որոնց կը պարտինք այդ երջանկութիւնը և թէ ո'ր կրթասէր անձանց անխոնջ ջանքերուն արդիւնքն է մեր ամէնուս սոյն առաջին կրթ. յաջողութիւնը։

Հպարտութիւն ու յաջողութիւն բառերը կը գործածեմ և պահ մը կը խորհիմ որ մի գուցէ այդ խոյսոր բառերէն դատուելով՝ պզտիկ իմաստակներ կամ յաւակնոտներ կարծուինք. ոչ, այդ բառերը իրենց ամէնէն անձուկ առումովն է որ կը գործածեմ, դի գիտեմ թէ ինչ որ կրցած ենք կրթապէս ըլլալ այսօր, հակառակ մեզի բաւական յոգնութիւն արժած ըլլալուն ինքնին շատ համեստ բան մըն է, նախքան մը մարդկային կրթ. հսկայ յառաջդիմութեան գործին մէջ։ Այս աննշան յաջողութիւնը ճշմարիտ արժանիք մը այն ատեն միայն կրնայ ներկայացնել երբ ծառայէ կրթական օրըստօրէական զարգացման շաւղին մէջ առաջնորդել զմեզ։

Ահա դէպ ի այդ կրթական կատարելութիւն ձգտումը մեր հաստատ առաջադրութիւնն է արդէն, և այդ մտածմամբ է որ կը փափաքինք, փոխանակ խօսքով արտայայտելու հոս մեր զգացումները, այսուհետեւ մեր սաներէն կատարելութեամբ և մեր վարելիք պարկեշտ ու արդիւնաւոր կեանքովն իսկ գործնապէս ապացուցանել մեր երախտագիտութիւնն այն անդուլ հոգածութեան և խնամոց համար զոր տարիներէ ի վեր Ձեր Սրբազնութեան բարձր հովանաւորութեան ներքեւ չըռայլեցին բոլոր վարչական ու կրթական մարմիններ մեր բարւոք դաստիարակութեան համար։

Ի դիմաց 1904ի երկսեռ շրջանաւարտից Արամեան վարժարանին Գասրգիւղի

ԼՈՒԻԶ ԴԱԼՖԵԱՆ

*** Վկայականներու փոխարէն Ուսուցչաց Օգն. Մեռակին հաստիք գոյացաւ 1520 ղրուշ կանխիկ և 500 ղրուշ ալ... ապառիկ։

ԽԱՍԳԻՒՂի Ներսէսեան վարժարանին շինութիւնները սկսելու համար երէկ ամբողջ շէնքը վար առնուեցաւ և առաջիկայ շաբթու պիտի սկսին աշխատութիւնները։

ՖԻԼԻՊԷի ազգ. վարժարանին մանկապարտէզի վարիչ կարգուած է Օր. Ֆիլոմ Բարսեղեան, որ ասկէց առաջ պաշտօնավարած էր Մագրիգիւղի մէջ։ Օրիորդը շաբաթ իրիկուն Սիրքէճիի կայարանէն մեկնեցաւ իր նոր պաշտօնատեղին։

ԱՇ-ՍԹԷՖԱՆՈՅԻ եկեղեցիին սեփական մէկ տունը խարխուլ վիճակի մէջ էր։ Թաղ. Խորհրդոյ դիմումին վրայ, Տատեան ընտանիքը նորոգել տուած է այդ տունը, որ այժմ վարձատրուած է և արդիւնքը յատկացուած է տեղւոյն հայ մանկտիին կրթութեան։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅ

Հանգուցեալ Մարարոս էֆ. Թագաթեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Սարգիս էֆ. Գուլումճեան ի Մանչեսթր նուիրած է 240 ղրչ. նախորդէն 16939 գումար 17179 ղրչ.։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՔԱԲ

Սագըզ սանճաղը միւթէսարրիֆ մուավինի իզզ. Բլաթան էֆէնտիյէ վազիֆէի մէմուրիյէթինի հիւսնը իյֆատա միւշահէտ օլան մէսաիի մէմտուհասընա մէպնի թէրֆիէն Միւթէմայիզ բիւթպէսի թէվֆիհ պույրուլմուշ տրը։

ՄԻՏԱԼԻԱ

Տէրսաատէթ Բուս Գաթոլիկ Բաթրիդ Վէբիլի ուսումիսի էքսէրխէվի Միխաիլ Շէրիմ էֆ.յէ ալթուն Լիյագաթ միտալիասը իհսան պույրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Ճենովայի Անսարտա ան յանձնարարուած եօթը թորփիլաճաներուն մարմինները չինուած ըլլալով, մօտերս ծով պիտի իջեցուին, մեքենաներուն զետեղման համար։ Այս մարտանաւերը մինչեւ առաջիկայ փետրուար ամէն կերպով պիտի աւարտին և պիտի յանձնուին։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ. — Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ ընդհ. քննիչ Հիլմի փաշա մասնաւոր կառախումբով Սկիւպ մեկնեցաւ իր հետեւորդներուն հետ։ Քանի մը շաբաթ Սկիւպ պիտի պիտի մնայ ընդհ. քննիչը։

ԴԱՐԱՐՈՒՄ. — Տպագրական սեւ-չութեան մէկ հրամանագրով, Բիւլանզանդիոն թերթը անպայման ժամանակաւ դադարման դատապարտուեցաւ, կանոնի հակառակ ընթացքի մէջ գտնուած ըլլալուն համար։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ.— Ֆրանսացի ծերակուտական և նախկին նախարար Մ. Բուանքարէ և Տիկինը, ընկերակցութեամբ դեսպանատան Ա. քարտուղար Մ. Ֆրէվիլի երէկ Պրուսա մեկնեցան Լա Մուէք պահականուով։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՊԱՐՏԻՒՆ պարտաթուղթերուն տպագրութեան յանձնաժողովը երէկ Պոլիս դարձաւ Բարիզէն, Բէօսթէնճէի ճամբով։

ՍԻՒՐԻԷԻ ՀԻՒՄԱՑՈՒՆԻ առաքման թուականը մօտեցաւ ըլլալով, Եվգաֆի նախարարութիւնը հարկ եղած պատրաստութիւնները կը տեսնէ։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Անատոլուի երկաթուղիին դեր-մնօրէն Մ. Հիւկնէն, որ Դոնխոֆերէյի գիծին վրայ քննութիւն մը կատարած էր, Պոլիս դարձաւ։

— Գերման թերթ մը կը գրէ թէ այս տարի Անատոլուի մէջ բերքը առատ է նախորդ տարիներէն, որով Անատոլուի երկաթուղին աւելցուցած է վագրաշարժերն ու վագոնները։ Վերջին երկու շաբաթներուն Էսկիշէհէր-Գոնիա գիծին հասոյթը աւելցած և անցած շաբթու 2160 ոսկի եղած է, նախորդ տարուան 1488ին դէմ։ Բերքերու այս առատութիւնը տասանորդի տուրքն ալ պիտի աւելցնէ։ Գոնեայի նահանգին մէջ տեսական հասոյթները անցեալ տարուան կրկնապատիկը պիտի ըլլան։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՐԹԵՒԵԿՆԵՐԸ.— Մարսիլիոյ նաւահանգստին մէջ գործերը վերսկսան ուրբաթ օրէն։ Այսպէս, շոգենաւային երթեւեկները, ամէն գիծի վրայ, կը վերսկսին այս օրերս։

ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ.— Երէկ առտու Ֆէնէրի Պատրիարքարանին մէջ բացումը կատարուեցաւ այն մատուռին զոր իր ծախքովը շինել տուած էր Մ. Էսսթաշ Էվէէնիոսս, յատկապէս Տ. Եռաքիմ Պատրիարքին յատուկ։ Մատուռը բիւզանդական ոճով է և արժած է 1100 ոսկիի։ Մատուռը բարերարին անունով կոչուեցաւ Ս. Էսսթաշ։

ԿԱՑՍ. ԲԱԾՆԿԱԿԱՆ ժողովը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ ժողովին նիստերը պիտի վերսկսին այս ուրբաթ օրուընէ, ժամը եւրոպական 8½ին։

ՏԱՐԻՎԱՅԵՐԻ մէջ կոչկակարութեան ճիւղ մը հաստատուեցաւ։

ԿՈՐՍՈՒԱՆ ՄԵԾ ԱՐԹԵՈՒՂԸ.—Վիեննայի Սակարանի թերթը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ կորսուած է Արեւելեան Ռումելիի 314,551 թիւ արժեթուղթը, որ 1899 Դեկտ. 1ի վիճակահանութեան առեն 600,000 ֆր.ի մեծ պարգեւը շահած էր։ Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ այս մասին կ'իմանայ թէ, անցեալ Օգոստ. 17ին անծանօթ մը լուր տուած է Վիեննայի ոստիկանութեան թէ կորսնցուցած է այդ թիւը կրող արժեթուղթը Բրաթէրի պողոտային վրայ։ Եւ որովհետեւ կ'ուզէր շնորհ պարգեւը գանձել, իրեն յանձնարարուեցաւ Կայս. Կառավարութեան դիմել։ Վիեննայի ոստիկանութիւնը ծանոյց Եւրոպական ոստիկանութեանց փնտռել նոյն արժեթուղթը։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Վ ԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութենց կողմէ մեզ հաղորդուած եռ հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 3 հոկտ.— Ռուս զօրքերը Բորթ Արթուրի արեւմտեան կողմը յարձակողական մը սկսան ճարտնիներուն դէմ, բայց ետ մղուեցան։ Ռուս բարձրաստիճան սպայ մը յայտարարեց թէ Բորթ Արթուր բնաւ անձնատուր պիտի չըլլայ և պիտի կրնայ դիմանալ մինչեւ Պալթիկի նաւաբամնին և կամ զօր. Քուրոպաթքինէ նոր ուժերուն հասնիլը, քանի որ բաւականաչափ ուտելիք և ռազմանիւթ ունի։

—Ճաքոնական թնդանօթակիր մը ականի մը զարնուելով ընկղմեցաւ Լիաօթունկի հիւսիսակողմը։

ՄԱՏՐԻՏ.— Սպանիոյ թագաւորը զատական արձակուրդին Ֆրանսա և անկէց Աւստրիա պիտի երթայ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

20/3 Հոկտեմբեր 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	93.
Ամէնէն բարձր գինը	93.01
» վար գինը	92.29

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	126.12
Երէկուան բարձր գինը	126.25
» վար »	125.75
Քրէտիթ Ֆոնսիէ էֆէքսիէն Ա	281.—
» » » Բ	265.50

"ՄԱՆԱԳՈՒՄԷ„Ի ԵՐԻՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 76

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՍԻՐԸ

Թարգմանեց

ԺԻՐԱՆԻՑ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ԼԶ.

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՆԵՐԸ

Սուֆլար խօսքը Լա Վալարի, Լոժէնի Ալիէդի և Միքոյի ուղղելով, ըսաւ.

—Է՛, ինչ կ'ըսէք։ Ձեր կարծիքով, ո՞րն է ամենէն խոհեմութիւնը։ Մինչեւ գիշեր սպասե՞լ այս ձեղնայարկը, ուր ո՛չ ոք կրնայ գտնել մեզ, թէ դուրս ելնել երբ մեր հակառակորդը հոն է, երկու քայլ անդին, և երբ Թերեսը բոլոր չրջակայքը ոստիկաններով լեցուն են որոնք մեզ պիտի ձերբակալեն ամենափոքր կասկածի մը վրայ, կը բաւէ որ մեր դէմքը անհաճոյ երեւայ իրենց։

—Խենդութիւն է մեկնիլը, ըսաւ գեղանին Ալիէդ։ Ոստիկանները հոս պիտի չգան մեզ փնտռելու։

—Իմ կարծիքս ալ ադ է, ըսաւ Լա Վալար։ Մեր փրկութիւնը հոս է։ Տեղերէնէ չշարժինք։

—Ի՛մ կարծիքս ալ ադ է, ըսաւ Միքոյ։

—Իսկ իմ կարծիքս ո՛չ, պոռաց Ֆիֆի խռովեալ ձայնով մը։

Ամենքը անոր շուրջը խմբուեցան։

—Ինչ ըսել կ'ուզես, հարցուց Սուֆլար։

—Ըսել կ'ուզեմ որ կծիկը դնելու է ասկէ, և կարելի եղածին չափ չուտ։

Ամենուն դէմքին վրայ մառնոգութիւն տեսնուեցաւ։

—Վերջապէս, ինչ կայ, ինչ ունիս, բացատրէ նայինք, պոռաց Լաժ, որ Միլորտի դրացնութենէն կը սարսափէր։

—Պատուհանէն նայէ և պիտի հասկնաս, ըսաւ Ֆիֆի։

Լաժ պատուհանին դարձաւ։

—Է՛, ինչ կը տեսնես, հարցուց Լա Վալար։

—Մառնոգութիւն պատճառող բան մը չկայ։

Ֆիֆի ուսերը թօթուեց։

—Աւելի հեռուն նայէ, դաշտին ձախ կողմը, ըսաւ։

Որովհետեւ Լաժ կը յապաղէր պատասխանելու, Ֆիֆի շարունակեց անհամբեր.

—Ձե՞ս տեսներ սա չորս մարդիկը, որոնք արագ արագ կը քալեն դաշտին մէջէն։

—Այո՛, այո՛, տեսայ։

—Մեր հակառակորդներն են։

—Ինչէ՞ն գիտես։

—Իրենց տարազէն դիւրին է հասկնալ։

—Ա՜ս է որ կը սարսափեցնէ քեզ, հարցուց Լաժ։ Ձէ՞ք տեսներ որ փակոցին համբան կը բռնեն։ Ուրեմն ազատեցանք անոնցմէ։

—Ատանկ կը կարծես։

—Բացայայտ է։

—Ուրեմն միւսներն ինչո՞ւ հոս մնացին, փոխանակ իրենց ընկերներուն հետ երթալու։

—Չեմ գիտեր։

—Ես ըսեմ քեզի։ Մեր թաքստոցը գտնուած է։

—Ինչէ՞ն գիտես, հարցուցին Լաժ և Միքոյ։

—Ապացոյցը պիտի ունենաք հիմա։

—Բացատրէ, ըսաւ Սուֆլար։

—Հօրեղբայրս կը կարծէ թէ, չարունակց ստահակը, մեր հակառակորդները կ'առնեն կը քալեն կոր։ Բայց իմ կարծիքս ադ չէ։ Այս չորս մարդիկը հիմա պիտի փոխեն ճամբանին և այս կողմը պիտի գան, եռեւի կողմէն պատշաբելու համար մեզ, մինչ միւսները այս կողմէն կը հսկեն, հանդարտօրէն խմել ձեւացնելով։

—Վա՛յ թշուառական, ըսաւ Սուֆլար, սատանակը իրաւունք ունի։

—Հարկաւ, պատասխանեց Ֆիֆի։

—Ասոր համար է որ երկու մասի բաժնուեցան։

Այս միջոցին, Ֆիֆի պատուհանէն կը դիտէր Մուլէէն և անոր երեք ընկերները։

—Տեսէ՛ք, ըսաւ յանկարծ։

Սուֆլար գլուխն երկնցուց։

—Ձիշտ, մրմռաց խռովեալ ձայնով մը։

Երկար լռութիւն մը տիրեց։ Բոլոր աչքերը Սուֆլարի վրայ սեւեռած էին։

Անձկութիւնը նկարուած էր ամէն դէմքի վրայ։

—Պաղարիւնութիւն, պոռաց վերջապէս Սուֆլար, այս կողմը կուգան։ Ֆիֆի աղէկ գուշակած էր։

Ետ պիտի քաշուէր յանկարծ, բայց Ֆիֆի չթողուց։

—Հոս կենալու է, ըսաւ։

—Դիտէք որ Միլորտ և իր մարդիկը ալ աչքէ պիտի չկորսնցնեն մեզ մինչեւ որ իրենց ընկերները մեր եռեւի կողմը չանցնին։ Եթէ տեսնեն որ մեր երեքին գլուխները իսկոյն անյայտ եղան, պիտի խորհին որ իրենց ծրագիրը գուշակած ենք և իսկոյն պիտի իջնան հոս։ Ուրեմն դաշտին կողմէն փախչինք առանց Մուլէէնն ապասելու, բայց խոհեմաբար, մէկիկ մէկիկ, կիներէն սկսեալ։

—Աղէկ, բայց ինչպէս ընելու է երբ մեր կարգը գայ։

—Մի՛ վախնար, ատիկա ինծի կը պատկանի։

Եւ սանդուղին կողմը դառնալով,

—Էհէ՛, հայր Քանդէն, պոռաց։

Քանդէն վազելով վեր եկաւ։ Ֆիֆի կացութիւնը բացատրեց։

—Հիմա, ըսաւ յետոյ, դաշտին կողմէն փախչինք։ Մոռ է դուռը։

—Դուռ չկայ, պատասխանեց Քանդէն վհատած։

—Ինչպէս, չկա՞յ։

—Այս տունը մէկ դուռ միայն ունի, այն որ փողոցին վրայ կը նայի։

ԼԷ.

ԴԺՈՒԱՐԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այս պարզ խօսքերը չանթի մը ազդեցութիւնը առաջ բերին չարագործներուն վրայ։

—Ինչ, պոռաց Սուֆլար, ասկէ դուրս ելնելու ուրիշ միջոց չկա՞յ։

—Ո՛չ, ըսաւ Քանդէն։

—Ինդիրը կը փոխուի սակայն եթէ յանձիրք պատուհանէն ցատկել։

—Պատուհան կա՞յ եռեւի կողմն։

—Ամէն յարկերուն վրայ կայ։

—Է՛ ուրեմն, օ՛վ կ'արգիլէ մեզ առաջին յարկի պատուհանէն փախչելու։

—15 մ՝ աք ըսաւ Քանդէն։

—Անկարելի բան մը չէ։ Կերպասի երկու կաւոր իրարու կը կապենք և կ'իջնենք։

—Շնորհակալ եմ, պոռաց Լա Վալար, նորէն պիտի ենթարկեմ ինքզինքս չախչախելու։

(Շարունակելի)

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏՈՒՆ

"ՁԱՄԼԸՃԱ„

ՄԻԱԿ ՎԱՐԻՉ ԹԱԳԻՈՐ ԶՐԱՔԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇՇԱԿԵՐՏ ԹԷՔՈՒՆՍԻ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1894ԻՆ

Տասը տարիներէ ի վեր հաստատուած բլալով Սկիւտար Տիամանտօրոյ փողոց, ամէնէն դժուարահաճներն անգամ գոհացուցած է։ Կը նկարէ ամէն տեսակ ակառանիսրման, բլաթին եւ ա լա ռամպռան լուսանկարներ։

Իր ազնիւ յաճախորդներուն գոհունակութիւն պատճառելու համար, կը նուիրէ գունաւոր մէկ լուսանկար անոնց՝ որ մէկ տուգինա լուսանկարել կուտան։ 10—10

ԱՎԷԼԱՆ ՍՈՒԹՈՒ գաթիէն ճիլտէ լէքէ պրագմատզրդն պէյազանմոյ սայ վէ պլոյզալարա թէրավէթ վէ բէնկը թապիի վէրիր։ սայը քէօքիւնտէն գուվվեթլէնտիրէրէք, տէօքիւլմէսինէ սալա մէյտան պրագմազ։ էմալի կէօրիւլմէմիշ պիր տէրթեճէտէ սայը չօղալարը։ սայ վէ պլոյզրը մաթլուպ վէճէյլէ նիշ վէ նիւմարանա ֆէվգէլատէ խրամէթ իտէր։ Իսթիբրահ իտիլտիքտէն սօնրա իլք տէֆա օլարագ Աթինա չէհրինտէ թէէսիա իտիլէն պէնէլմիլէ թիճարէթ վէ սանսի սէրկիսինտէ էմալի միւսթահզարաթ միյանրնտա էն բարլագ մէրթէպէլի իհրազա մուվաֆրզ օլմուշտիր։ Մէրկիսէ Ավէլանա կիմիւշ միտալիա միւքեաֆաթը վէրիլմիշտիր հալատ միւսթահզարաթը սարիրէնին ճիմէսի բէտա իտիլմիշ տիր։ միւքեաֆաթը մէմլէքէթիմիզտէ իհթիրաս օլունան «Ավէլան» գազանտը։

Ավէլան տիկէր սայ վէ պլոյզ պոյալարը կիպի օլմայուպ պիր գուլիու սէրուինտէ սուրէթը իսթիմալի թարիֆիսի պէրպէր օլտուղը հալտէ թէք պիր չիչէտէն իպարէթ տիր։ Միւշթէրիի քէրամ սիյահ եախսա քէսթանէ ընկիսնտէն հանկըսընը իսթէտիքլէրինի պէյան էյլէմէլի տիրլէր։

Մահալը ֆիրուխթր։— Պէյ օղլունտա Պօն Մարչէսէ վէ Իզիտորտա, Ղալաթասա Մ. Մասալա, Ֆրնտրգլրտա Վասիլաքի էֆ.Նին, Պէյիքթաշտա Բեազիմ պէյին վէ Տիրէքլէր Արասրնտա Սօկրաթ էֆ.Նին էճզախանէլերի, Պաղչէ Գաբուսրնտա Գասապեան էֆ.Նին, Սուլթան Համամրնտա Մէզիքի օղուլլարը վէ Եէնի Ճամիտէ Բեազիմ պէյին էճզա տէրօլարը։

Ումում Աճէնթէսի.— Պէյօղլունտա Ճատտէի քէպիրտէ 146 Նօ. Մ. Թոսոր Սթավրաքինին Բէրու քեար սալոնրնտա։ Ֆիաթը մագթու օլարագ յիշէսի 25 ղրուշ։

50—6

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Հագուստի խնդիրը վերջնականապէս լուծուած է այլ եւս։ Պատրաստ զգեստեղէնի մեծ վաճառատունը՝ ԷՄՆԻԵԷԹ որ Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամի ճրագարակին Բէեսի Լիսենի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած է, երիկ մարդոց եւ տղոց յատուկ ամէն տեսակ հագուստներու մեծ մթերք մը ունի միշտ, որոնցմէ խիստ նուրբ, ձեւաւոր եւ վերջին նորաձեւութեան համեմատ պատրաստուած են ու ամէն խտկի յարմար եւ աժան գիներով կը ծախուին։

ԷՄՆԻԵԷԹ վաճառատունը իր կերպասները ուղղակի եւրոպական մեծ գործարաններէ մեծամասնակ բերել տալով զանոնք ամէնէն ճարտար դերձակներու ձեռքով հագուստի կը վերածէ, այս բացառիկ պատճառով վաճառատան մէջ մեծ քանակութեամբ պատրաստ զգեստներ ամէն հղանակի նորաձեւութեան կը յարմարին եւ չափի վրայ կարուածներէն բնաւ չեն զանազանիր։ Ամէնէն աւելի ճաշակի տէր ու դժուարահաճ անձինքներ անգամ գոհ կը բնան ԷՄՆԻԵԷԹի հագուստներէն, որոնք այսչափ կատարեալգործութիւնով հանդերձ դիմացկուն ու դիւրամատչելի բլլալու առաւելութիւնն ալ ունին։ Մեր գրածներուն ճշմարտութիւնը հաստատելու համար բաւական է անգամ մը այցելել ԷՄՆԻԵԷԹ վաճառատունը։ Կիներու յատուկ ամէն տեսակ հագուստներու համար յատուկ մասնաճիւղ մը կայ վաճառատան կից։ Գիները ճշմարտապէս վերջնական են. զեղչ չկայ բնաւ։

34

ՓԱԼԱԳԱՆԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ԳԱԼԱՏԷԻԻ

ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ ՍԻՐ ՑԵՐԵԿՍԵԱՑ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԵՐԿՍԵՐ

Կրդ տարեջրեան

Աշակերտաց վերամուծ տեղի պիտի ունենայ սեպտեմբեր 1 Դ. օր, և յաջորդ օրն իսկ կանոնաւոր դասաւանդութիւնը պիտի սկսին։ Բանակցութեան համար պէտք է դիմել առ տեսուչն կամ առ տեսչուհին ի վարժարան, ամէն օր կէս օրէ առաջ։ Ըստ առաջնոյն, հայերէնէ, կրօնէ և գիտութիւններէ զատ՝ մեծ խնամով և իսաբերավարժութեամբ պիտի ուսանուին նաեւ ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուները փրանսացի և անգլիացի վարժուհիներու ձեռամբ, ինչպէս և ձայնական և գործնական (դաշնակ և ջութակ) երաժշտութիւն, ձեռագործ կար, ձեւ և առոնին մնեսուութիւն։ Գիշերօթիկներու լաւ սննդառութեան և առողջապահութեան, ինչպէս և ընդհանուր աշակերտաց բարեկրթութեան և բարուք նկարագրի կազմութեան մասնաւոր հոգածութիւն։ Վարժարանին յայտագիրը փափաքողներուն կը զրկուի։

Հիմնադիր-Տնտուչ

Ե. Գ. ՓԱԼԱԳԱՆԵԱՆ

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺ

Գոլիս, Պանչէ Գաբու, Պիճ Պիր Զէսիսի դիմաց

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի Սկիւտար, Իսճարիէ, Տողրամաճ փողոց իր բնակարանը։ Ամէն օր 4—11 դիմել Գոլիս, Պանչէ Գաբու, Պին-Պիր-Զէչիսին դիմաց, Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

5

ՏՕՔԹԷՕՐ

Վաւանթէն Նալբան

Վկայուած Բարիզի Բժշկ. Կաճառէն

ԿՆԱԽՏԱԲՈՅԺ — ՍԱՆԿԱԲԱՐՁ

Մասնագէտ թոքային, սատմոքսային, լեարդի, աղիքի հիւանդութեանց, ինչպէս նաեւ գաղտիական և շղային ախտերու։ Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր առաւօտուն մինչեւ կէս օր Սիրքէճի «Թուրքիա» դեղարանը, և կէս օրէ ետք, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ Բերա, Թիւ 1, Քիւչիւք-Բարմաք-Դարու փողոց։

11

Լ'ԻՐԱՆԻՕՆ

ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՎԷ ԷՕՄՐ ԻՂԶԻՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԻԱԱԸ

1828 Վէ 1829ՏԱ ԹԷԷՍԻՍ ԳԻԼԸՆՄԸՇ

Մէրքէզի իսարէսի — Բարիզսի, Վանտօմ մէյտանընտա 9 նիւմէրօլը

տայիրէի խան սուսնիրինտէ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇԻՒՊԷՍԻ

Մէրմայէլ վէ իհթիեաթ 119,000,000 ֆր.
1903ին թանսիլաթը 25,000,000 »
Թէտիէ օլունան գլիյան 284,000,000 »
Սիկուրթայը էմլաքըն գրյմէթի 22 միլիառ։

ԷՕՄԻՒՐ ՇԻՒՊԷՍԻ

Մէրմայէլ վէ իհթիեաթ 161,500,000 ֆր
1903 բրիմ թանսիլաթը 13,000,000 »
Թէտիէ օլունան գլիյան 130,000,000 »
Սիկուրթատօլանէմլիք 278,000,000 »

ՊՈՒՇԻՐԲԷԹ կանէթի միւսանտ չէրթէթ իլէ թիւրքիատա սիկուրթա դայա իսէր էՕՄԻՒՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱ չիւպէսի ասախ միւխթէլիֆ տուբէթատ վէ խուսուսի էհվէն ֆիյաթարլա էօմիւր սիկուրթա իսէր։

ՇԻՐԲԷԹԻՆ ՊԱՆԴԱՍԸ՝ «Օսմանը Պանքասը» տիր. Թիւրքիա վէ Մէմալիքը Շարպէսի իչին միւուրիյէթը — Սթամպօլտա, Սուլթան Համամընտա, Բաթրիրթը Օղլու Բասաժը

Միւտիրի ումումիսի — ՍԻՄՈՆ ԲԱՍՍԷՊԼԵԱՆ

Միւտիր մուավինի — ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍՍԵԱՆ

Ղալաթասա այրճա պիր Շիրպէսի օլտուղը կիպի՝ Մէմալիքը Մանրուսէնին հէր թարաֆընտա տախի խուսուսի աժանալարը վար տիր։

26

ԳԵՂԱՐԱՆ

ԽԱՉԻԿ ՓԷՍԱՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս, 261 Մահմուտ Փաշա Պազի, ադրիւրին կից 261

Սոյն բազմամեայ դեղարանը, այս անգամ նոր կազմակերպութիւն մը ստացած բլլալով, Խաչիկ Փէսաճեանի կողմանէ, քիչ ատենուան մէջ պատիւը ունենալու գնահատուիլ յարգոյ հասարակութենէն, որմէ քաջալերուելով այս անգամ պէտքը կը զգայ իրեն ուղղուիլը և նպատակը ներկայացնել հանրութեան։

ՆՊԱՏԱԿ.— Գոհ ձգել իր յաճախորդները՝ դեղերու թարմութեամբ, դեղագործարուեստ արագ և ճշդապահ պատրաստութեամբ, գներու չափաւորութեամբ և արուեստին խղճմտօրէն գործադրութեամբ։

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ.— Մաքրութիւն, ապանեխման դրութիւն և պարկեշտութիւն դեղարանին սկզբունք եղած են։

Բանակցած է Եւրոպական տան մը հետ՝ ամէն չարթոն պատուաստի թարմ քիւպէր (ասը գալեմի) բերել տալու։

* * *

Ամէն օր Դեղարան յաճախող Հայ և օտարազգի բժիշկներէն յիշենք մասնաւորաբար հանրածանօթ Բժիշկ ԱԼԻԱՀՎԵՐԴԻ ԷՖ.՝ որ ամէն Դ. Ե. Շբ. օրեր ժամը 8—11 իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ իրեն ծանօթ փորձառութեամբ և մասնագիտութեամբ, դեղարանին մասնաւոր դարմանասրահը։

Առանձնարոյժ Վառաշագուէ էֆ. Թաշճեան եւս ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 5 առն Դեղարանը կը գտնուի և ախտոյի հիւանդութիւնները կը դարմանէ, պատրաստելով նաեւ աքհետական նուրբ դեղեր։

ԴԵՂԱՐԱՆԸ ՈՒՆԻ ՆԱԵԻ ԳԻՇԵՐԱՑԻՆ ՄՈԳԱՍ

29

185 ՍԱՆԹԻՄԵԹՐ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ, ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ. ՏԻԿՆԱՑԻ ԵՒ ՏԵԱՐՔ

Եթէ կ'ուզէք ձեր դէմքին հրապոյրը աւելցնել, մազերնիդ ու պէխերնիդ խնամեցէք։

Եթէ կ'ուզէք մորթային զգուելի հիւանդութիւններէ խուսափիլ, գործածեցէք ԱՆՆԱ ՍԻԼԼԱԿի օծանելիքի անուշահոտ իւղը՝ որ մազերը գարմանելու և արմատները զօրացնելու համար բոլոր Եւրոպայի մէջ իբր միակ դեղ ընդունուած է։ Պէխերու և մորուքի աճումն ալ կը փութացնէ և կարճատեւ գործածութենէ մը վերջ կը չնորհէ անոնց արտասովոր առատութիւն և բնական փայլունութիւն։ Բաց ասի մազերը ճերմկնալէ զերծ կը պահէ մինչեւ խոր ծերութիւն։ Ուստի իր դիւրին մատչելի գնոյն և բազմապիսի օգտակարութեանցը համար ջերմապէս կը յանձնարարուի յարգոյ հասարակութեան գործածել՝ ԱՆՆԱ ՍԻԼԼԱԿի դեղը։ Գինն է 3 կտորին 27 ղրուշ։

Գլխաւոր կեդրոնատեղին գրասենեակն է Սիրքէճիէ Մուսուլ խան Թիւ 11—13, մասնաճիւղ՝ Օտուն-Դարու Սօղանճըլար Թիւ 312։ Կը վաճառուին հետեւեալ Տեարց խանութները.

Արիս Կուկուեան՝ Սարիրլ, Պաղչէ Գարու։ Ֆարմասի Սանթրալ՝ Գուզկունճուք։ Ստեփան Մազմանեան՝ Գալաթասարայ Պազի, 42։ Հերակլէս Տէօվլէթեան՝ Դեղագործ Կալաթա Թրամուէյի կայարանը։ Ժորժ Լօրանտ՝ սափրիչ Կալաթա Սէրայի դիմացը։ Շէքէրճի Պարպա Պէչիքթաշի կայարանը։ Թագաւոր Շահին՝ Օղլու։ Իւսկիւտար Ահմէտիէ։ Միսաք Տավուտեան՝ շաքարագործ Մաքրիգիւղ։ Բերա Գէօյիք Այմալը Ջարշը Մագազարդար Մելքոն։ Գաւառներու համար պատուաւոր ներկայացուցիչներ կը փնտռուին։

50—8

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՇԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԹՈՒՐՔԻՈՅ՝ ՀԱՑԿ ՓԱՓԱԶՕՂԼՈՒ

ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1904

Գրավաճառութեան գաղտնիքն ուսումնասիրած երկար տարիներու չարքի մը մէջ, այս անգամ գրեթէ Պոլսոյ բոլոր հեղինակներուն առաջարկին վրայ հաստատած ենք նոր գրատուն մը, կեդրոնացնել ջանալով բոլոր հեղինակներուն գործերը։

Պատ. հեղինակներուն դատաստիները այսպէս մէկտեղ կեդրոնացնելու պատճառը ուրիշ բան չէ ուրեմն, բայց միայն հասած յանձնարարութիւն մը, առանց սակայն փոփոխութեան, օրը օրին համբուանելու, ու արագապէս հասցնել փնտռուած տեղը։

Գաւառացի դպրոցական Պատ. Մարմինները վստահաբար կրնան դիմել ուրեմն մեր Գրատան՝ քանի որ մենք հեղինակութիւն չունինք (բացի Մխախտի գործնական մկալութիւնը անուն գրքէն որ Մէարիֆի բարձրագոյն հրամանաւ վաւերացուած բլլալով քիչ ատենէն լոյս պիտի տեսնէ)։ ուզուած գրքի մը տեղ տարբեր հեղինակի գիրք քալել և չան մը ունենալ, ինչ որ հակառակ է մեր գործառնութեան ոգիին։ Մեր գործառնութեանց վրայ գաղափար մը կազմել տալու ու մենք ալ մեր կարգին, օրինաւորութեան ու պատուաւորութեան սահմանին մէջ, մազի չափ չչեղելու պատրաստակամութիւն ունենալիս գործնականապէս կարենալ հասկընալու համար, կը փնտրենք որ գաւառացի գրավաճառներն ու դպրոցական մարմինները մեր ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆը պատուելու բարեհաճութիւնը ունենան, ալ անկէ վերջ պատահ ենք թէ մեզի հետ ո՛և թէ առիթով գործ ունեցող անձնաւորութիւն մը պիտի գրաւուի տեղի ունեցած գործառնութենէն ու մենք Պոլսոյ մէջ անփոփոխ գրավաճառը պիտի բլլանք մեր նոր յանձնառութեան։

Շատ մը գրատուներու պէս աւելորդ ու փայլուն խոստումներով ուզեր շլացնել հանրութեան աչքը։ քանի որ մեր գործին ընթացքը ինքնին ցոյց պիտի տայ արդէն ճշդապահութիւնը ու կանոնաւորութիւնը։

Գաւառներու Պատ. Ուսումն. Խորհուրդներու ու Վարչութիւններու պահանջումներու համեմատ գրատանս կողմէ կը զրկուին նաեւ ֆիգիւրներ ուսուցիչներ և անոնց կէս ամսականը միայն վար դրուելով, նոյնութեամբ կը յանձնուի Ուսուցչական Օգնութեան Մատուկին։ Այս ալ թէ՛ կարելի է ըսել թէ, դպրոցական Պատ. Վարչութիւններուն ամանաւանդ ուսուցիչներուն ուսուցչուհիներուն չափը կը պահանջէ գոհտակար աչքով մը նայելու բարեհաճութիւնը ունենալ մեր գրատան, քանի որ մեր գործին ընթացքով պատրաստ ենք օգտակար բլլալու իրենց Օգնութեան Մատուկին, առանց սակայն ուրիշներու աչքով դիտած բլլալու։

Գրատանս կողմէ կը զրկուի նաեւ Ֆրոպէլեան մանկապարտէզի զանազան ու գունդգունդ նիւթեր իրենց ուսումնական ու գոհացուցիչ զեղչով մը։

Մէարիֆի բարձրագոյն հրամանաւ վաւերացուած ու հրատարակուած գրատանս ընդարձակ ու բուն ծանուցագիրը՝ որուն մէջ լայնօրէն պարզուած են մեր գործելու պայմանները, ծրարներու առաքման, նամակներու ապահովագրութեան ու գրամը փոստին յանձնելու կերպերը, ինչպէս նաեւ շատ մը խիստ կարեւոր տեղեկութիւններ, որոնց գիտակցութիւնը անհրաժեշտ է Պոլսոյ վրայ դպրոցական գասագրքերու յանձնարարութիւն ընող անձնաւորութեանց, զրկուած է գաւառային բոլոր դպրոցական վարչութիւններու եւ ուսուցիչներու։ Փափաքողներուն ալ ձրի կը զրկուի՝ կը բաւէ որ իր հանցէն ցոյց տուած բլլայ մեզի։

Գրատանս հասցէն է

جديد خوراسانجى خانده كتبخانهٔ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՍԿԻԵԱՆ

Տէր-Տնօրէն ՆՈՐ ԳՐԱՏԱՆ

3 Խօրասանճի խան, Կ. Պոլիս

Տէր եւ Տնօրէն

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ս. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ